

PKO Bank Polski

KOMPLET SCENARIUSZY LEKCJI O FINANSACH DLA NAUCZYCIELA

Lekcja 10, gimnazjum / klasy VII-VIII
Karty

**Materiał został objęty
patronatem honorowym
Ministra Edukacji Narodowej**

**MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ**

PKO Bank Polski

Lekcja 10

Gimnazjum / klasy VII-VIII

KARTY

KARTY

WPROWADZENIE MERYTORYCZNE:

Prawo bankowe definiuje kartę płatniczą jako kartę identyfikującą wydawcę i upoważnionego posiadacza, uprawniającą do dokonywania płatności bezgotówkowych oraz dodatkowo wypłaty gotówki. Karty płatnicze na dobre zagościły w portfelach Polaków. Choć są one stosunkowo nowym narzędziem finansowym, rynek tych instrumentów rozwija się bardzo szybko.

Pierwsze karty płatnicze pojawiły się w Polsce pod koniec lat 60. XX w. Były to jednak karty wydawane przez zagraniczne banki, a korzystanie z nich w Polsce było bardzo ograniczone, ponieważ niewiele było miejsc, gdzie regulowano nimi należności. Właściwy rozwój rynku kart płatniczych w naszym kraju nastąpił w latach 90. ubiegłego wieku. Stało się to możliwe głównie za sprawą reform sektora bankowego, które zostały przeprowadzone po 1989 r. Zmiany te wpłynęły na działalność banków i przyczyniły się do dynamicznego rozwoju bankowości detalicznej – banki zaczęły oferować klientom coraz to nowe produkty i usługi, wśród których pojawiły się także karty płatnicze.

Na rynku spotykamy kilka rodzajów kart płatniczych. W zależności od sposobu rozliczania transakcji wyróżniamy karty: kredytowe, debetowe obciążeniowe oraz przedpłacone.

- Karty kredytowe wymagają podpisania umowy o kartę kredytową, na podstawie której bank przyznaje nam limit kredytu na karcie. Z przyznanego limitu można korzystać, spłacając dokonane wydatki wedle uznania, jednak za zadłużenie utrzymujące się dłużej (poza tzw. okresem bezodsetkowym) wydawca karty będzie pobierał odsetki jak w przypadku kredytu.
- Karty debetowe powiązane są z rachunkiem bankowym. Wbrew nieco mylącej nazwie, co do zasady nie dają one możliwości przekroczenia salda konta – zapłacić możemy tylko tyle, ile środków jest na rachunku. W ofercie niektórych banków pojawiła się jednak możliwość korzystania z debetu, ale wówczas rozwiązanie to przypomina mechanizm kredytu – od kwoty zadłużenia bank pobiera odsetki.
- Coraz rzadziej spotykane w Polsce karty charge (obciążeniowe). Działają one podobnie jak telefon komórkowy na abonament – co miesiąc otrzymujemy zestawienie transakcji dokonanych kartą (jak rachunek telefoniczny) i musimy uregulować zobowiązanie.
- Karty przedpłacone przypominające kartę debetową. Są połączone z rachunkiem technicznym, który zasila się przy zakupie karty lub doładowuje później przelewami. Karty te nie są przypisane konkretnej osobie, mogą być np. przekazywane jako prezenty.

Natomiast stosując podział według technologii zapisu danych, rozróżniamy karty: z paskiem magnetycznym, z paskiem magnetycznym i mikroprocesorem oraz karty wirtualne (przeznaczone jedynie do płatności w internecie lub innych płatności niewymagających fizycznego przedstawiania karty, np. przez telefon).

Coraz więcej banków oferuje karty płatnicze również młodzieży. Już kończąc 13 lat, nastolatek może zostać klientem większości banków – posiadać tzw. konto młodzieżowe wraz z kartą płatniczą. Posiadanie własnego konta wpływa pozytywnie na świadomość ekonomiczną młodego człowieka, uczy go rozsądnego zarządzania własnymi pieniędzmi oraz rozeznania w świecie finansów.

OPIS LEKCJI:

Lekcja omawia podstawowe zagadnienia związane z kartami płatniczymi – pojęcie, historię, charakterystyczne elementy. W trakcie zajęć uczniowie poznają korzyści, a także niebezpieczeństwa związane z używaniem produktów bankowych, jakimi są karty płatnicze, dowiadują się, w jaki sposób odpowiedzialnie i bezpiecznie korzystać z kart płatniczych.

Po dokonaniu modyfikacji i uproszczeń tekstu scenariusz może być wykorzystywany także w najstarszych klasach szkoły podstawowej.

CELE LEKCJI:

Uczeń powinien:

- oceniać korzyści i zagrożenia wynikające z posługiwania się kartami płatniczymi,
- wiedzieć, jakie elementy posiadają karty płatnicze,
- znać zasady bezpiecznego i odpowiedzialnego użytkowania kart płatniczych,
- analizować dane statystyczne.

POJĘCIA KLUCZOWE:

- karta płatnicza,
- plastikowy pieniądz,
- obieg bezgotówkowy,
- bankomat,
- debet,
- konto młodzieżowe,
- numer PIN.

TREŚCI PROGRAMOWE:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- sprawnie czyta teksty na głos i po cichu,
- określa temat i główną myśl tekstu.

Spółeczeństwo. Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział.

Elementy statystyki opisowej. Uczeń:

- gromadzi i porządkuje dane,
- odczytuje i interpretuje dane przedstawione w tekstach, tabelach, diagramach i na wykresach.

Pieniądz i banki. Uczeń:

- przedstawia na przykładach funkcje i formy pieniądza w gospodarce rynkowej,
- wyjaśnia, czym zajmują się: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych,
- wyszukuje i zestawia ze sobą oferty różnych banków (konta, lokaty, kredyty, fundusze inwestycyjne),
- wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie i inwestowanie.

METODY:

- praca z tekstem,
- praca w grupach,
- dyskusja,
- elementy burzy mózgów,
- analiza danych statystycznych,
- kalambury.

MATERIAŁY POMOCNICZE:

Nr 1 – dane statystyczne „Liczba kart płatniczych w latach 2010-2016 w sztukach”

Nr 2 – szablon karty płatniczej

Nr 3 – fragment książki Judy Blume „Misiek do kwadratu”

Nr 4 – ćwiczenie „kalambury”

CZAS:

2 godziny lekcyjne

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Na początku lekcji porozmawiaj o tym, jakie przedmioty w przeszłości pełniły rolę pieniądza? Zapytaj, co dzisiaj nosimy w portfelach i portmonetkach? Czym oprócz monet i banknotów możemy płacić za towary oraz usługi? Podsumowując rozmowę, podkreśl, że współcześnie pieniądź to już nie tylko monety i banknoty, coraz powszechniej i chętniej ludzie posługują się tzw. plastikowym pieniądzem, czyli kartami płatniczymi.
2. Przedstaw uczniom temat i cele lekcji. Następnie pokaż kartę płatniczą, zapytaj uczniów, czy wiedzą, co to jest, do czego służy, kiedy się nią posługujemy? Wyjaśnij, że karty umożliwiają dokonywanie płatności bez użycia gotówki, czyli tzw. transakcji bezgotówkowych. Jest to możliwe, ponieważ współczesna forma pieniądza ma postać zapisu komputerowego. W ten sposób zapisany jest każdy depozyt, czyli wkład – suma złożona przez klienta na przechowanie na bankowym rachunku.
3. Zaproponuj, aby uczniowie spróbowali określić, ile lat ma plastikowy pieniądź? Jako ciekawostkę możesz krótko przedstawić historię kart płatniczych. Pierwsze karty zostały wprowadzone w USA w 1950 r. przez firmę US Diners Club i służyły do regulowania rachunków w sieci restauracji (tzw. Diners). Początkowo akceptowane były w 27 restauracjach, a liczba ich posiadaczy wynosiła 200. W Polsce karty płatnicze pojawiły się już pod koniec lat 60. XX w. Były to jednak karty wydawane przez banki zagraniczne. Turyści mogli nimi regulować w bardzo ograniczonym zakresie swoje płatności. Niewiele znajdowało się w Polsce miejsc, w których można było płacić kartami; głównie były to placówki związane z biurem podróży Orbis, ekskluzywne hotele i restauracje. Do lat 90. ubiegłego wieku Polacy płacili wyłącznie gotówką, tylko nieliczni używali czeków. Wraz z reformami gospodarczymi w latach 90., w tym zmianami w sektorze bankowym, nastąpił rozwój krajowego rynku kart płatniczych. Pierwsze karty zostały wydane w Polsce przez krajowe banki w 1991 r. i były to karty bankomatowe połączone z rachunkiem oszczędnościowym posiadacza, służące wyłącznie do wypłaty gotówki z bankomatu. Stopniowo karty bankomatowe zostały zastąpione i uzupełnione przez karty płatnicze, umożliwiające, oprócz wypłaty gotówki, dokonywanie płatności w punktach usługowo-handlowych i to nie tylko na terenie danego kraju, ale na całym świecie. Dzisiaj kart różnych rodzajów używamy powszechnie, a banki prześcigają się w ofertach, również skierowanych do młodych ludzi.
4. Przedstaw uczniom dane statystyczne dotyczące liczby kart płatniczych znajdujących się na rynku w latach 2010-2016 (materiał pomocniczy nr 1). Zapytaj, jak zmieniła się liczba kart płatniczych w ciągu tych lat? W którym roku wydano najwięcej kart płatniczych? Kiedy nastąpił najszybszy wzrost emisji kart? Porozmawiaj z uczniami o tym, co ich zdaniem decyduje o popularności plastikowego pieniądza, dlaczego coraz częściej zamiast gotówki używamy kart? Odpowiedzi uczniów zapisuj na tablicy w kolumnie. Następnie porozmawiaj o zagrożeniach, wadach, niebezpieczeństwach związanych z posługiwaniem się kartami płatniczymi. Zapisuj je również na tablicy w drugiej kolumnie. Po wyczerpaniu odpowiedzi porównaj oba zapisy, zwracając uwagę, czy wśród podanych pomysłów przeważają wady, czy też zalety korzystania z kart płatniczych.

5. Wyjaśnij uczniom, że młodzi ludzie, po ukończeniu 13 roku życia, również mogą zostać posiadaczami kart płatniczych. Karty są wydawane i powiązane z kontem młodzieżowym, które w banku mogą otworzyć rodzice lub opiekunowie. Karta płatnicza umożliwia wypłacanie pieniędzy z bankomatów oraz regulowanie płatności w sklepach. Regulując rachunki kartą w sklepach, nie płaci się prowizji, podobnie jak za korzystanie z bankomatów banku, który wydał kartę. Banki oferują swoim młodym klientom usługi bankowości elektronicznej (dostęp do konta przez internet), w tym również możliwość dokonywania płatności kartą za zakupy w internecie. Podkreśl, że osoby niepełnoletnie nie mogą pobierać ze swojego konta więcej pieniędzy niż faktycznie mają na koncie (debet).
6. Jeśli prowadzisz lekcję z uczniami, którzy ukończyli 13 lat, porozmawiaj o tym, czy któryś z uczniów posiada konto młodzieżowe i używa karty płatniczej. Jeśli tak, zapytaj, kiedy jej używa, czy jest zadowolony z posiadania konta i karty? Czy poleciłby kolegom używanie karty płatniczej? Dlaczego?
7. Odwołując się do wypowiedzi uczniów, zwróć uwagę, czy wśród wymienionych korzyści związanych z używaniem kart płatniczych uwzględnione zostały:
  - wygoda** – kartami można płacić w punktach handlowo-usługowych oraz realizować płatności za zakupy w internecie. Dodatkowo kartami można wypłacać gotówkę w bankomatach, a w przypadku kart wydanych w systemie VISA – korzystać z bezpłatnej usługi VISA CASH BACK, dzięki której, płacąc kartą VISA, w wybranych punktach usługowo-handlowych można dokonywać wypłat gotówki do wysokości 200 zł;
  - szybkość** – kartami można dokonywać szybkich płatności. Coraz więcej kart płatniczych jest wyposażonych w dodatkową funkcję płatności zbliżeniowych, dzięki której posiadacz karty poza tradycyjną formą płatności kartą czy wypłatą z bankomatu ma możliwość szybkiego regulowania rachunków do kwoty 50 zł, bez konieczności weryfikowania transakcji numerem PIN, a jedynie przykładając kartę do czytnika;
  - bezpieczeństwo** – w przypadku zgłoszenia utraty karty bank przejmuje odpowiedzialność za wszystkie operacje dokonane przy jej użyciu (ponadto odpowiedzialność klienta za operacje dokonane przed zgłoszeniem utraty karty jest ograniczona do równowartości 150 euro). Przy płaceniu kartą w transakcjach zawieranych przez internet autoryzacja operacji jest możliwa po podaniu danych umieszczonych na karcie oraz kodu CVV2 (ang. Card Verification Value, 3-cyfrowy kod służący do weryfikacji, czy osoba posługująca się kartą płatniczą jest jej prawowitym posiadaczem).
8. Zwróć uwagę uczniów na to, iż obecnie występuje wiele typów kart płatniczych, różniących się znacznie między sobą. Istnieją jednak pewne elementy wspólne dla wszystkich rodzajów kart. Podziel uczniów na grupy, każdej rozdaj wzór karty płatniczej (materiał pomocniczy nr 2) i poproś o uważne przyjrzenie się, a następnie wypisanie wszystkich elementów, które znajdują się na przedniej stronie karty i jej odwrocie. Po wykonaniu ćwiczenia poproś przedstawiciela jednej grupy o prezentację efektów pracy na forum klasy, a pozostałe grupy o ewentualne uzupełnianie.
9. Zaproponuj uczniom, aby wyobrazili sobie, że jeden z banków poprosił ich o zaprojektowanie karty płatniczej dla ich rówieśników. Poproś, aby pracując w 3-4-osobowych grupach wykonali graficzny projekt karty płatniczej, uwzględniając elementy, które wymienili wcześniej.

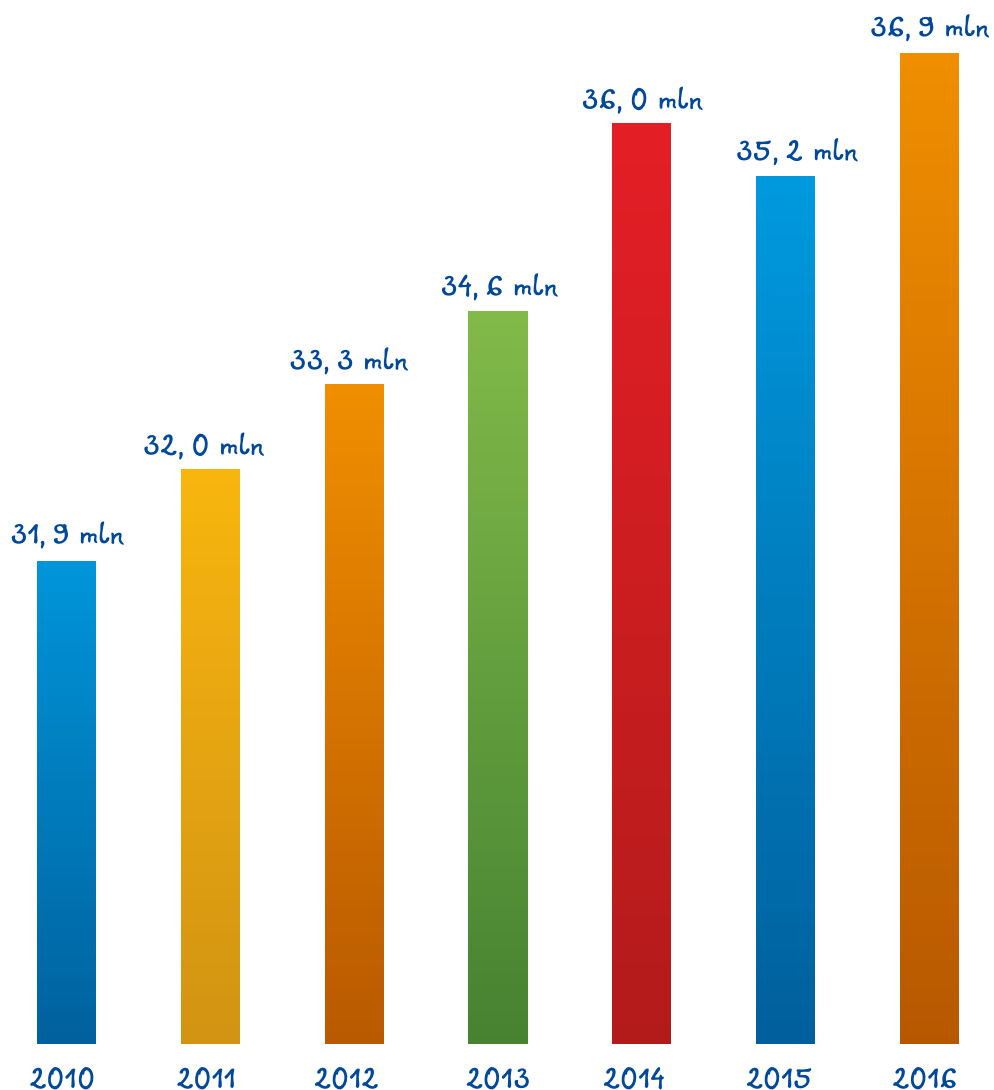

10. W klasach IV-VI szkoły podstawowej zaproponuj uczniom wysłuchanie fragmentu książki Judy Blume pt. „Misiek do kwadratu” (materiał pomocniczy nr 3). Poproś ochotnika o przeczytanie fragmentu tekstu literackiego, a następnie porozmawiaj z uczniami o opisanej sytuacji. Odwołując się do przeczytanego tekstu, zwróć uwagę, że używanie i korzystanie z kart płatniczych nie oznacza, że kupując towary, nie musimy dysponować pieniędzmi. Pieniądze muszą wcześniej zostać ulokowane przez klienta w banku i znajdować się w postaci depozytu na jego osobistym rachunku. Karty są wydawane tym osobom, które posiadają w banku rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy.
11. Wyjaśnij, że posiadanie karty nakłada na jej użytkownika pewne obowiązki. Każda karta ma kod PIN (ang. Personal Identification Number) przedstawiany za pomocą czterech cyfr. Numer ten powinien znać tylko użytkownik karty, najlepiej więc go zapamiętać.
12. Podziel uczniów na pięć grup. Wyjaśnij, że będą się bawić w kalambury. Zabawa polega na odgadywaniu haseł. Jeśli uczniowie nie znają tej gry, wytłumacz, na czym polega. W każdej kolejce każda drużyna odgaduje hasło przedstawiane przez jednego z członków drużyny. W poszczególnych etapach zabawy hasła przedstawiane są gestami lub rysunkami. Zasada jest taka, aby nie używać słów ani dźwięków mogących ułatwić odgadnięcie. Rozdaj uczniom reprezentującym poszczególne grupy karteczki z hasłami (materiał pomocniczy nr 4). Znając tempo pracy swoich uczniów, wyznacz limit czasu dla grupy na odgadnięcie jednego hasła. Po każdym odgadnięciu hasła poproś ucznia prezentującego hasło o zapisanie go na tablicy. Dzięki temu pod koniec gry powstanie dekalog użytkownika karty płatniczej.
13. Podsumowując pracę uczniów, omów zasady postępowania w przypadku zgubienia lub kradzieży karty. Zwróć uwagę, że nawet w przypadku kradzieży lub zgubienia kartę można zastrzec – i być spokojnym o swoje oszczędności zgromadzone na rachunku/koncie, natomiast w przypadku utraty gotówki tak nie jest.

MATERIAŁY POMOCNICZE:

Materiał pomocniczy nr 1:

Instrukcja do zadania „Liczba kart płatniczych w latach 2010-2016 w sztukach”

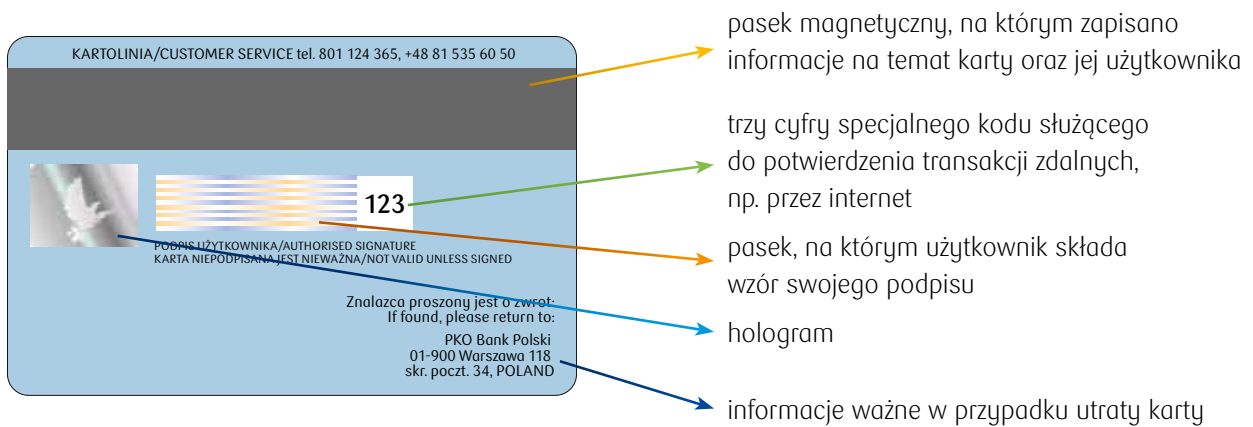
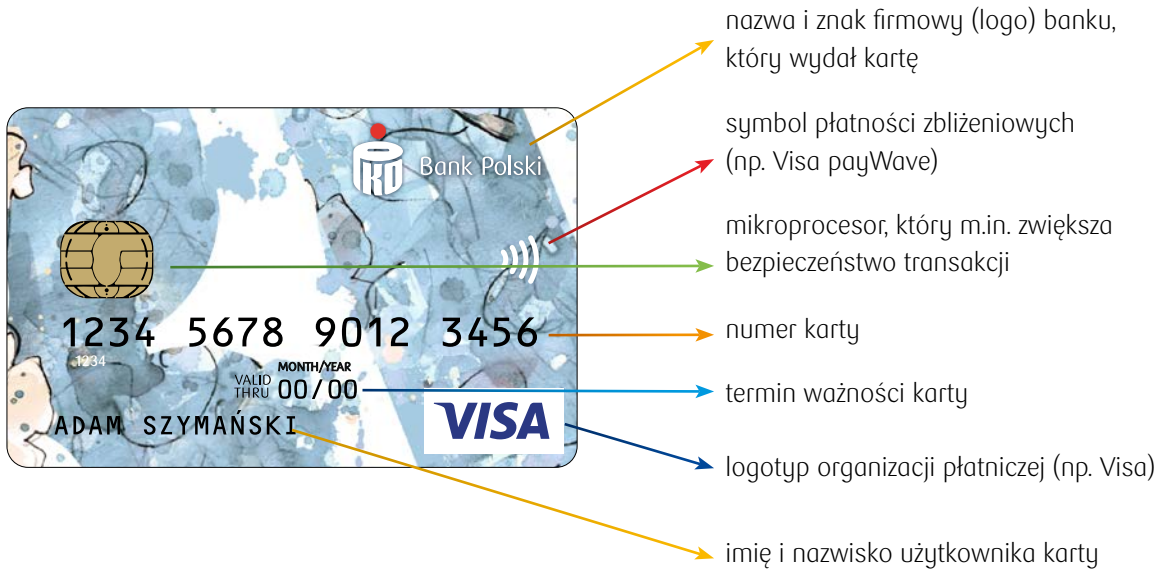

Liczba kart płatniczych w Polsce w latach 2010-2016.

Źródło: Narodowy Bank Polski, raport „Liczba wyemitowanych kart płatniczych na przestrzeni kolejnych kwartałów od 1998 r.”: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/karty_platnicze.html

Materiał pomocniczy nr 2:

Ćwiczenie „Szablon karty płatniczej”

Materiał pomocniczy nr 2:

Ćwiczenie „Szablon karty płatniczej”

Materiał pomocniczy nr 3:

Fragment książki Judy Blume pt. „Misiek do kwadratu”

- Nie potrzebujesz dwóch par takich samych butów - wyjaśniła mama [...]
  - Nie były takie same.
  - Ale bardzo podobne.
  - Ja je chciałem - wyjęczał Misiek.
  - Wiem, ale nie możemy kupować wszystkiego, co ci się podoba.
  - Dlaczego?
  - Nie mamy tyle pieniędzy... - Wiedziałem, że mama nie potrafi mu tego wytłumaczyć. Zastanawiała się chwilę, po czym dokończyła: - ... żeby je wydawać na byle zachciankę. Pieniądze nie rosną na drzewach.
  - Wiem, że nie rosną na drzewach. Można je wyplącać z bankomatu.
  - Nie można chodzić do bankomatu za każdym razem, kiedy chce się mieć więcej pieniędzy. Korzystanie z bankomatu to tylko sposób na podjęcie pieniędzy z konta. Bankomat nie wypłuka pieniędzy, kiedy tylko chcesz. To nie takie proste.
  - A właśnie, że można. Wkłada się kartę i pieniądze wyskakują. To działa za każdym razem.
  - Nie. Najpierw musisz mieć coś na swoim koncie. Ciężko pracujemy i staramy się co tydzień coś odłożyć z pensji.
  - Wiem, mamo. Czasami trzeba to zrobić w odpowiednim czasie.
- Mama westchnęła i spojrzała na mnie.

Źródło: Judy Blume „Misiek do kwadratu”, wyd. Egmont, Warszawa 2006, str. 22-23.

Materiał pomocniczy nr 4:

Zadanie „Kalambury”

Wylosujcie jedną karteczkę z hasłem. Waszym zadaniem będzie przedstawienie napisanego hasła za pomocą gestów lub rysunków. Nie używajcie słów ani dźwięków mogących ułatwić odgadnięcie.

NIE ZAPISUJ PIN-U NA KARCIE PŁATNICZEJ

CHROŃ SWÓJ NUMER PIN

NIKOMU NIE PODAWAJ NUMERU PIN

NIE ZAPISUJ PIN-U W NOTATNIKU,
DO KTÓREGO KTOŚ NIEPOWOŁANY MÓGŁBY SIĘGNAĆ

NIE UDOSTĘPNIJ KARTY INNYM OSOBOM

PŁACĄC KARTĄ, STARAJ SIĘ JĄ MIEĆ CAŁY CZAS „NA OKU”

SAM WYSTUKUJ NUMER PIN

BANK NIGDY NIE POWINIEN ŻAĐAĆ OD CIEBIE PODANIA NUMERU PIN

JEŚLI ZGUBISZ KARTĘ, TRZEBA ZGŁOSIĆ TO DO BANKU

NUMERU PIN NIE NALEŻY PODAWAĆ OSOBOM TRZECIM

CHROŃ KARTĘ PRZED UTRATĄ LUB ZNISZCZENIEM

